

Kultura na razpotju

Nedavno tega mi je prišel v roke zbornik Slovenije iz predvojnega Jugoslavije, od leta 1919 do 1939. leta. Pravzaprav sem ga povsem zakonito kupil v starinarnici v Nazorjevi ulici. Nemalo sem se začudil, ko sem lahko prebral, da je v tem zborniku kultura na prvem mestu, šele nato ji sledijo druge dejavnosti, vključno z gospodarstvom.

Res je, da je bilo pred vojno gospodarstvo v zasebnih rokah, kapitalistično usmerjeno, pa to komajda lahko obrazloži dejstvo, da je stara Jugoslavija in banovina Slovenija znala postaviti na prvo mesto dosežke kulture.

Cetudi ne želim delati usodnih primerjav iz takega naključnega pojava, pa se nemara lahko vnovič in vnovič sprašujem, kje pa je mesto kulture v naši socialistični, samoupravni družbi?

Ce pogledamo naokrog, v raznih dokumentih, sklepih, deklaracijah mesto kulture ni sporno; je dobro argumentirano, pravilno naravnano, tehtno obrazloženo in razvojno vizionarsko načrtovano.

Kulturi in njenim problemom posvečamo vsakih nekaj let plenume CK, ki se končajo z blagodnečimi resolucijami in sklepi. Tu predvsem kulturniki govorijo drugim kulturnikom o usodnem položaju kulture na Slovenskem, o njenih življenjskih problemih, o viziji in identiteti kulture.

Toda že naslednje jutro, ko se odloča o sredstvih, ostajamo pri starih delitvenih razmerjih, pa še raje odškrnemo kak perešček našemu kulturnemu pavu, kot pa da bi kakorkoli poskušali uresničiti v dolgih debatah dognane modrosti o vlogi in položaju kulture.

In tak ritual se ponavlja tudi ob drugih priložnostih. Zakaj ne spregovorijo o kulturi tudi vodilni politiki in gospodarstveniki? Mar ne vidijo v kulturi predvsem tiste sile, ki bi nas znala potegniti iz brezna inflacije, negospodarnosti, krize in težav, seveda če bi jo znali pravilno vpreči v odrešilni voz za povečanje storilnosti, inovacij in znanja?

Tako pa kulturo le preveč odrivamo na rob našega dogajanja in se skušamo otepati z vsemi težavami zgolj po praktičistični poti. To odiranje se zrcali celo na sam kulturni praznik, ko protokol spravlja na vrh drugega balkona Cankarjevega doma predstavnike najuglednejših kulturnih institucij Slovenije, medtem ko prvi balkon in parter namenja poleg tistim, ki jim to gre, tudi vrsti drugih uradnikov, predsednikov raznih komisij, članov raznih odborov, ki s kulturo imajo, še večkrat pa nimajo ničesar skupnega.

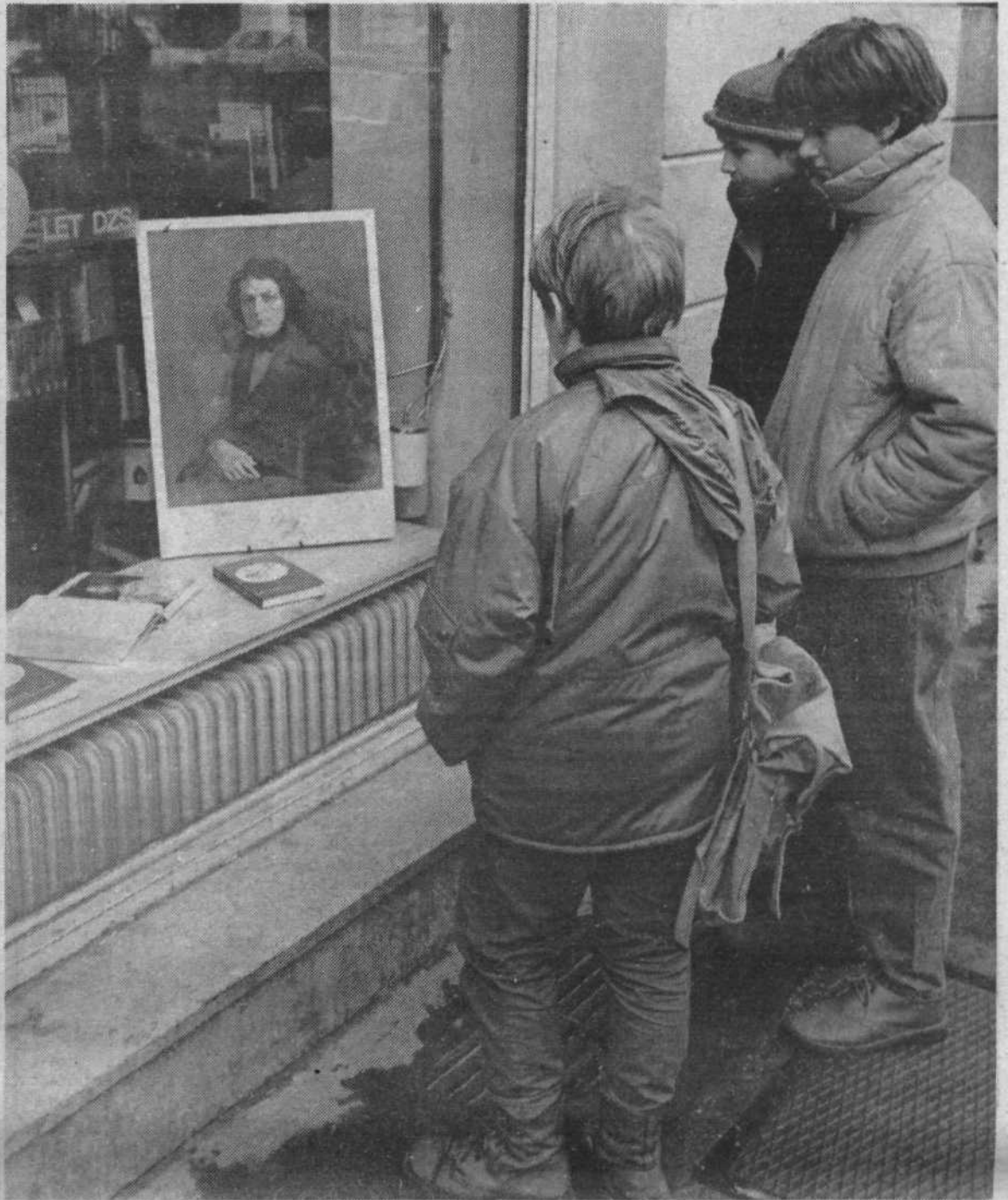
In ko že pišem za glasilo občine Ljubljana Center, ne morem še mimo enega pojava, ki se mi zdi za razvoj slovenske kulture tudi škodljiv. V Sloveniji imamo tako ustrojene kulturne forume, ki odločajo o kulturni politiki in sredstvih zanjo, ki pa ne znajo vselej načrtovati in tudi vedno ne nosijo odgovornosti za nacionalno kulturno politiko. Za slovensko nacionalno kulturo pa so še kako pomembne nacionalne kulture in institucije, ki so pravi reprezentant slovenske kulture. Pa vendar skušamo čimveč spluralizirati, zdecentralizirati, razpršiti. Seveda je lahko tudi ljubiteljsko društvo v nekem zaselku pomembno za slovensko kulturno ustvarjalnost, toda če sredstev primanjkuje, potem je vsaj dolžnost republiške kulturne skupnosti, da poskrbi za tiste ustanove, ki predstavljajo slovensko kulturo navznotraj in navzven. Dandanašnji pa je takorekoč bogokletno, če se omenjajo slovenske nacionalne kulturne ustanove, njihove potrebe in možnosti za razvoj. In tako vsi životarimo, vsi imamo nekaj, od česar ni mogoče ne umreti ne živeti.

Ob dnevu kulture, ki je sicer že za nami, je bilo napisano spet veliko besed. Poleg spodbudnih in lepih, tudi grenkih in trpkih. Očitno je opazno, da v času krize tudi na kulturo njeni vidiki in razvojni cilji niso več zanesljivi in zagotovljeni. Gibljemo se kot po nekakšnem upočasnjenem scenariju, ki ni več inspiracija za nenehni razvoj. Drugje se že uveljavlja spoznanje, da brez znanja, iznajdljivosti in sposobnosti ni odločilnega koraka naprej, v kulturi pa še vedno prevladujejo stare preživle oblike. Družba se postopoma spreminja v informacijsko strukturo, zato tudi kulturo sili v prenovu tako v zasnovi kot v tehnologiji, v organizaciji kot v ustvarjalcih.

Usodno bi bilo, če bi kulturo naravnali po preživelih birokratskih modelih in je ne bi usmerili k ljudem.

Za Slovence je kultura pomenila vedno več kot samo enega od življenjskih pojavov, saj jim je bila osrednji steber, okrog katerega se je ovijala zgodovina slovenskega naroda. In tudi današnji čas je takšen, da bomo morali prav v kulturi iskati temeljno oporišče za našo nadaljnjo usodo in razvoj.

TOMO MARTELANC

DOGOVORI

GLASILO SZDL LJUBLJANA CENTER

Leto XV - 17. februar 1988

Štev.: 2-3-4 BREZPLAČNO

Priložnost za oceno socialističnega samoupravljanja

Dve leti sta pretekli, ko smo v ožji in širši domovini stali pred eno najtežjih in najpomembnejših nalog SZDL - pred delegatskimi volitvami, ali kot tudi rečemo, pred »splošnimi« volitvami. Takrat so delegati nastopili svoj štiriletni mandat, ki se izteče marca 1990. Izmed vseh delegatov izvoljenih v letu 1986, smo izvolili tudi nosilce individualnih, ali bolj rečeno, najodgovornejših funkcij v občini, mestu, republiki in federaciji. Vsem tem tovarišicam in tovarišem poteče v marcu 1988 dveletni mandat; imajo pa ga možnost ponoviti, če jim je to prvi dvoletni mandat na isti dolžnosti.

In kaj sledi iz vseh teh, že zelo znanih dejstev? Pred aktivisti socialistične zveze pa tudi pred delegati v skupščinah občine in samoupravnih interesnih skupnostih ter njihovimi najodgovornejšimi organi, je nekoliko lažji zaloga opravil in obveznosti, ki nam jih narekuje zakon, skupščinski akti in tudi statut SZDL. V že kar udomačenem izrazu pravimo, da gre za »male«, oziroma »vmesne« volitve.

Ne bi želel posegati v razmišljanja Iva Bernarda iz uvodnika prejšnje številke »Dogovorov«, kjer je zelo skrbno in podrobno opisal aktivnosti, ki nas čakajo tja do 16. marca (občinska kandidacijska konferenca), 13. aprila (volitve v skupščini občine) in dlje (skupščine SIS občine, volitve v skupščinah mesta in republike). Menim, da je treba pri vseh teh že zelo utečenih in skozi desetletja

preverjenih opravih (nekateri, predvsem mladi, jih z veliko mero »upravičeno označujejo z »rituali«) pričeti v SZDL bolj »korajžno« razmišljati o koreniti vsebinski prenovi organizacijskih in kadrovskih priprav na volitve, o posodobitvi in dejanski demokratičnosti volilnih postopkov samih. Že res, da nas pri tem ovira vsa zakonska, birokratska in drugačna navlaka. Vendar: Ali smo tudi sami pripravljeni na takšne in drugačne spremembe celotnega volilnega procesa? Gre torej za to, ali smo se kot družba in posamezniki soočili z dejstvom, da demokratizacija odnosov v naši družbi ni in ne more biti več samo lepo izražena misel in tisočkrat deklarirana v političnih aktih, ampak da je neizprosna in stvarna zahteva ljudi, ki jo največkrat sprejmemo in uresničimo samo do tiste stopnje, ko še ne prizadeva naših okostenelih človeških in političnih navad, metod in oblik dela, ko ne posega v ustroj našega razbohotenega družbenopolitičnega življenja, ki še vedno zagotavlja udobno in neprizadeto »vegetiranje« nekaterih delov sistema znotraj njega in množici posameznikov.

Tu, mislim, smo pri ključnem vprašanju! Ali smo pri vsem tem pleonazmu znanih verbalnih iger in deklaracij tudi v našem mestu in predvsem tudi v naši občini v resnici »za« konkretno akcijo ali ponovno samo »mislimo, sa smo za«. Menim, da je odveč poudariti, da ob takšnem opredeljevanju,

ni več časa in ne razlogov za iskanje nekih znanih ali novih razlogov za opravičevanje. Še enkrat bi rad poudaril, da smo osnovni vzrok mi sami - ljudje na najodgovornejših družbenih položajih - predvsem v družbenopolitičnih organizacijah, na čelu s SZDL. Samo človek s svojim delom, ustvarjalnostjo, interesi in potrebami je edino merilo pri opredeljevanju »za« ali »proti« do takšnih dilem. Ker smo slednje v neštetihih stikih in političnem delu z občani že razčistili, je jasno, da v pripravah na tako pomemben politični akt, kot so volitve, pa čeprav »vmesne«, ne more biti dileme. V zso družbeno odgovornostjo se je potrebno lotiti dela že sedaj in izkoristiti tako sedanje priprave na »male« volitve, kot tudi vse razprave in aktivnosti pri spremembah ustave SFRJ in SRS ter spremembe volilnega sistema.

Vmesni čas, ali čas, ki je v sredini štiriletnega delegatskega mandata je priložnost za temeljito oceno in obravnavo delovanja celotnega sistema socialističnega samoupravljanja. V ta okvir sovpadajo kot »naročene« razprave o spremembah ustave. Predvsem pa je to čas, da do potankosti proučimo objektivne in subjektivne slabosti in pomanjkljivosti delovanja delegatskega in skupščinskega sistema na vseh nivojih ter pretehtamo vse dobre in slabe strani.

Pri taki analizi bomo, kaj hitro prišli do dveh spoznanj. Zaupanje

ljudi v delovanje in učinkovitost našega družbenoekonomskega in političnega sistema je v najtesnejši povezavi z učinkovitostjo dela delegatskega in skupščinskega sistema. Če k temu dodamo še drugo spoznanje in resnico - da je naša današnja organiziranost samoupravnih interesnih skupnosti v Ljubljani presegla vsako racionalno mero, postaja bolj razumljivo dejstvo, da ljudi ne privlačijo več sodelovanje v delegatskih strukturah. Delegacije in skupščine so nesklepčne in kar je najhuje: vse težje je pridobiti nove, mlajše ljudi za delo v delegacijah, še težje pa za odgovornejše funkcije v delegatskih skupščinah.

Ustavimo se torej, lahko pri enem samem in verjetno najpomembnejšem vprašanju: ali bomo pridobili dovolj ljudi za mnogo težji korak v letu 1990? Kot rdeča nit se torej skozi vsa vprašanja vleče problem kadrov. Zato ne bi smeli zamujati z najpotrebnejšimi in nujnimi dejavnostmi, ki morajo ponovno začeti vračati zaupanje ljudi v naše socialistično samoupravljanje, v sistem, v katerega delovni človek mora verjeti, da mu bo zagotovil trden ekonomsko-socialni položaj, resnično demokratičnost in možnost pri soodločanju o svoji lastni usodi in usodi vse družbe. Čas in družbene razmere niso tokrat naš zaveznik - niti v odnosu do vmesnih volitev, niti do volitev 1990. Ali pa je morda prav čas, v katerem živimo vendarle lahko dovolj močan spodbujevalec in argu-

ment, da bolj kot kdaj koli strne-mo in uredimo vrste?

Vsekakor moramo z veliko mero stvarnosti, odločnosti in prodornosti, ki je v zadnjem času vsebolj značilna za socialistično zvezo, v korist kakovostnih priprav na »splošne volitve« v letu 1990, začeti odpravljati vso tisto navlako, ki so kadrovske in organizacijske priprave na volitve ter volilne postopke »podjarmili« in mu dali predznak rituala.

In drobci do tega bomo skušali opraviti »za vzorec«, že sedaj, v letu 1988! Seveda, vas vabim, da pri načrtovanju in uresničevanju teh ciljev v socialistični zvezi čim bolj tvorno sodelujete.

JANKO REDNAK

Obvestilo bralcem

V današnji številki Dogovorov objavljamo dve prilogi. V prvi objavljamo gradivo za kandidacijske konference in globalni prikaz vsebine amandmajev v ustavi SFRJ. V drugi prilogi so objavljeni osnutki ustavnih amandmajev. Gradivo za kandidacijske konference je namenjeno krajevnim konferencam SZDL za pripravo volilnih postopkov, osnutki ustavnih amandmajev pa občanom kot gradivo za javno razpravo.